

7.13

Лісовий цар Ох

НАРОДНА КАЗКА

В-во „Нові Дні” Зальцбург

1948

ЛІСОВИЙ ЦАР ОХ

НАРОДНА КАЗКА З МАЛЮНКАМИ

ВИДАВНИЦТВО «НОВІ ДНІ»
ЗАЛЬЦБУРГ 1948

Малюнки Б. Єфремова

Друкарня Видавництва „Нові Дні“, Зальцбург-Лексенфельд

Колись то давно жив собі убогий чоловік із жінкою, а в них був одним один син, та й той не такий, як треба: таке ледащо вдалося, той одинчик, що Господи! Нічого — і за холодну воду не візьметься, а все тільки на печі сидить та просом пересипається. Уже йому може років з двадцять, а він усе на печі сидить — ніколи не злазить: як подадуть їсти, то й їсть, а не подадуть, то й так обходиться. Батько й мати журяться: „Що нам з тобою, сину, робити, що ти ні до чого недотепний? Чужі діти своїм батькам у поміч стають, а ти тільки дурно в нас хліб переводиш!”

Журились журились батько з матір'ю, а далі мати й каже:

— Що ти таке, чоловіче, думаєш з ним, що вже він до зросту дійшов, а така недотепа — нічого робити не вмів? Ти б його куди оддав, то оддав, найняв то найняв, — може б його чужі люди чого вивчили.

Порадилися, батько й оддав його у кравці вчитися. От він там побув днів зо три та й утік; виліз на піч — знов просом пересипається. Батько його вибив добре, вилаяв, оддав до шевця шевства вчитися. Так він і звідтіля втік. Батько знов його вибив і оддав ковальства вчитися. Так і там не добув довго — втік. Батько — що робити? „Поведу, — каже, — ледащо в інше царство, де найму, то найму, — може він відтіля не втіче!” Взяв його і повів.

Ідуть та йдуть, чи довго чи недовго, аж увійшли в такий темний ліс, що тільки небо та земля. Входять у ліс, притоми-

лися трохи; а так, над стежкою, стоїть обгорілий пеньок.
Батько й каже:

— Притомивсь я, — сяду, одпочину трохи.

От сідає на пеньок та:

— Ох! Як же я втомився — каже.

Тільки це сказав, аж з того пенька — де не взявся — вилазить такий маленький дідок, сам зморщений, а борода зелена аж по коліна.

— Що тобі, — питає, — чоловіче, треба од мене?

Чоловік здивувався — де воно таке диво взялося? та й каже йому:

— Хіба я тебе кликав? Одчепись!

— Як же не кликав, — каже дідок, — коли кликав!
Я, — каже дідок, — лісовий цар Ох. Чого ти мене кликав?

— Та цур тобі, я тебе й не думав кликати! — каже чоловік.

— Ні кликав! Ти сказав: „Ох!”

— Та то я втомився, — каже чоловік, — та й сказав.

— Куди ж ти йдеш? — питає Ох.

— В світ за очі! Веду оцю дитину наймати, може його чужі люди навчать розуму, бо в себе вдома, що найму то й утіче.

— Найми, — каже Ох, — у мене: я його вивчу. Тільки з такою умовою: як вибуде рік та прийдеш за ним, то як пізнавш його — бери, а не пізнавш — ще рік служитиме в мене!

— Добре, — каже чоловік.

От ударили по руках, чоловік і пішов собі додому, а сина повів Ох до себе.

От як повів його Ох, та й повів на той світ, під землю,

та привів до зеленої хатки, очеретом обтиканої. А в тій хатці все зелене: і стіни зелені, і лавки зелені, й Охова жінка зелена, і діти, сказано — усе, все... А за найминок в Оха мавки — такі зелені, як рута!...

— Ну, сідай же, — каже Ох, — наймитку, та попоїси трохи! Мавки подають йому страву — і страва зелена; він попоїв.

— Ну, — каже Ох, — піди ж, наймитку, дровець урубай та наноси.

Наймиток пішов. Чи рубав, чи не рубав, та ліг на дрівця і заснув. Приходить Ох, — аж він спить. Ох його зв'язав, звелів наносити дров, положив на дрова зв'язаного наймита, підпалив дрова... Згорів наймит! Ох тоді попілець по вітру розвіяв, а одна жарина й випала з того попелу. Він її сприснув живущою водою: наймит знов став живий, тільки вже моторніший трохи. Ох знову звелів дрова рубати; той знову заснув. Ох підпалив дрова, наймита спалив, попілець по вітру розвіяв, жарину сприснув живущою водою: наймит знов ожив і став такий гарний, що нема кращого! От Ох спалив його й утретє та знов сприснув живущою водою: і з того ледачого парубка та став такий моторний та гарний козак, що ні здумати, ні згадати, хіба в казці сказати.

От вибув той парубок рік. Як вийшов рік, батько йде за сином. Прийшов у той ліс, до того пенька обгорілого, сів та:

— Ох!

Ох і виліз із того пенька та й каже:

— Здоров був чоловіче!

— Здоров, Ох!

— А чого тобі треба, чоловіче? — питає Ох.

— Прийшов, — каже, — за сином.

— Ну, йди! Як пізнаєш, бери його з собою, а не пізнаєш — ще рік служитиме.

Чоловік і пішов за Охом. Приходять до його хати; Ох виніс мірку проса, висипав, назбігалось такого до біса півнів!

— Ну, пізнавай, — каже Ох, — де твій син.

Чоловік дивився, дивився — все півні однакові: один в одного — не пізнав.

— Ну, — каже Ох, — іди ж собі, коли не пізнав, ще рік твій син служитиме в мене.

Чоловік і пішов додому.

От виходить і другий рік. Чоловік знов іде до Оха. Прийшов до пенька:

— Ох! — каже.

Ох до його виліз.

— Іди, — каже, — пізнавай!

Увів його в кошару — аж там самі барани один в одного.

Чоловік пізнавав-пізнавав — не пізнав.

— Іди собі, коли так, додому: твій син ще рік житиме в мене.

Чоловік і пішов, журячись.

Виходить і третій рік: чоловік іде до Оха. Іде та йде — аж йому назустріч іде дід, увесь, як молоко, білий, і одежа на йому біла.

— Здоров, чоловіче!

— Доброго здоров'я, діду!

— Куди тебе Бог несе?

— Іду, — каже, — до Оха виручати сина.

— Як саме?

W. T. E. M.

— Так і так, — каже чоловік. І розказав тому білому дідові, як він Охові оддав у найми свого сина і з якою умовою.

— Е! — каже дід, — погано, чоловіче! Довго він тебе водитиме.

— Та я вже, — каже чоловік, — і сам бачу, що погано, та не знаю, що його й робити тепер у світі... Чи ви, дідусю, не знаєте, як мені мого сина вгадати?

— Знаю! — каже дід.

— Скажіть же й мені, дідусю-голубчику: я за вас цілий вік буду Бога молити! Бо все таки, який він не був, а мій син — своя кров!

— Слухай же, — каже дід, — як прийдеш до Оха, він тобі випустить голубів: то ти не бери ніякого голуба, тільки бери того, що не їстиме, а сам собі під грушею сидітиме та оскубатиметься: то твій син!

Подякував чоловік дідові й пішов. Приходить до пенька.

— Ох! — каже.

Ох і виліз до нього і повів його у своє лісове царство. От висипав Ох мірку пшениці, накликав голубів. Назліталось їх така сила, що Господи! і все один в одного.

— Пізнавай, — каже Ох, — де твій син. Пізнаєш — твій, а не пізнаєш — мій!

От усі голуби їдять пшеницю, а один сидить під грушею сам собі, надувся та оскубається. Чоловік і каже:

— Ось мій син!

— Ну, вгадав! Коли так — бери!

Взяв, перекинув того голуба: став із нього такий гарний парубок, що кращого й на світі немає. Батько зрадів дуже, обнімає, його, цілує... Раді обидва!

— Ходім же, сину, додому!

От і пішли.

Ідуть дорогою та розмовляють: батько розпитує, як там в Оха було; син розказує; то знову батько розказує, як він бідує, а син слухає. А далі батько й каже:

— Що ж ми тепер, сину, робитимем? Я бідний і ти бідний... Служив ти три роки, та нічого не заробив!

— Не журіться, тату, — все гаразд буде. Глядіть, — каже, — тут полюватимуть за лисицями паничі; я перекинуся хортом та піймаю лисицю, то паничі мене купуватимуть у вас. Ви мене продайте за триста карбованців — тільки продавайте без ретязя. От у нас гроші будуть — розживемось!

Ідуть та йдуть, аж так на узліссі собаки ганяють лисицю, — так ганяють, так ганяють: лисиця не втіче, хорт не дожене. Син зараз перекинувся хортом, догнав ту лисицю, піймав. Паничі вискочили з лісу.

— Це твій хорт?

— Мій!

— Добрий хорт! Продай його нам!

— Купіть.

— Що тобі за нього?

— Триста карбованців без ретязя!

— Нащо нам твій ретязь, ми йому позолочуваний зробимо.

Одлічили гроші, взяли хорту — давай полювати. Випустили того хорту знову на лисицю. Він як погнав лисицю, та погнав аж у ліс, та перекинувся парубком і знову прийшов до батька.

Ідуть та йдуть. Батько й каже:

— Що нам, сину, цих грошей, тільки що хазяйством завестись, хату полагодити...

T. E.

— Не журіться, тату, буде ще. Тут паничі їхатимуть по перепелиці в соколом. Я перекинуся соколом, то вони мене купуватимуть. Ви мене продайте знов за триста карбованців, тільки без шапочки.

От ідуть полем. Паничі випустили сокола на перепела; так сокіл женеться, а перепел тікає: сокіл не дожене, перепел не втіє. Син перекинувся соколом — так зразу і насів того перепела. Паничі побачили.

— Це твій сокіл?

— Мій.

— Продай його нам.

— Купіть.

— Що тобі за нього?

— Як дасте триста карбованців, то беріть собі сокола, тільки без шапочки.

— Ми йому шовкову пошиємо.

Поторгувалися, продав за триста карбованців. От паничі пустили того сокола за перепелицею, а він як полетів, та й полетів, та перекинувся парубком і знову прийшов до батька.

— Ну, ми розжились трохи — каже батько.

— Пождіть, тату, ще буде. Як будемо, — каже, — йти через ярмарок, то я перекинуся конем, а ви мене продавайте. Дадуть вам за мене тисячу карбованців тільки продавайте без недоуздка.

От заходять до містечка там чи що, аж ярмарок. Син перекинувся конем — і такий кінь, як змії, і приступити страшно! Батько веде того коня за недоуздок, а він так гарцює, копитами землю вибиває!

Тут понасходилося купців — торгують.

— Тисячу, — каже, — без недоуздка, то й беріть!
— Та навіщо нам цей недоуздок, ми йому срібну позолочувану уздечку зробимо!

Дають п'ятсот.

— Ні!

А це підходить циган, сліпий на одно око:

— Що тобі, чоловіче, за коня?

— Тисячу без недоуздка.

— Ге! Дорого, батьку: візьми п'ятсот з недоуздком!

— Ні, не можу, — каже батько.

— Ну, шістсот... бери!

Як узяв той циган торгуватися, як узяв, — так чоловік і шага не впускає.

— Ну, бери, батьку, тільки з недоуздком.

— Е, ні, цигане: недоуздок мій!

— Чоловіче добрий! Де ти видав, щоб коня продавати без уздечки? І передати ніяк.

— Як хочеш, а недоуздок мій! — каже чоловік.

— Ну, батьку, я тобі ще п'ять карбованців накину — тільки з недоуздком.

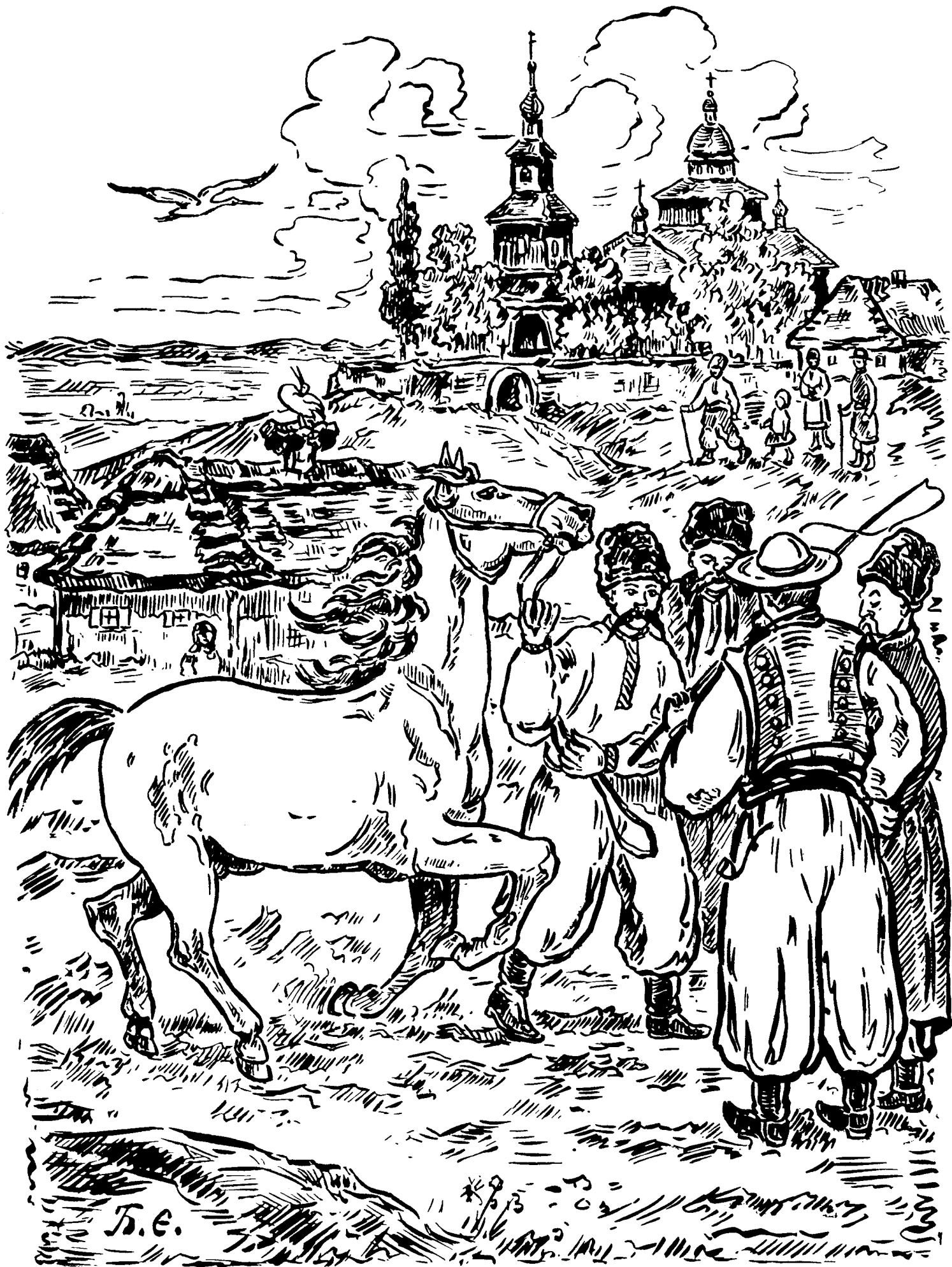
Чоловік подумав: недоуздок яких там три гривні варт а циган дає п'ять карбованців! Взяв і оддав.

Пішов чоловік, взявши гроші, додому, а циган на коня та й поїхав. А то не циган — то Ох перекинувся циганом.

Той кінь несе та й несе Оха — вище дерева, нижче хмари... От спустилися в ліс, приїхали до Оха; він того коня пустив пастися, а сам пішов у хату.

— Не втік таки з моїх рук! — каже жінці.

От в обідню пору бере Ох того коня за поводи, веде до

T. E.

водопою, до річки. Тільки що привів до річки, а той кінь нахилився пити, та й перекинувся окунем, та й поплив. Ох, недовго думавши, перекинувся і собі щукою та давай ганятися за тим окунем. Так оце — що нажене, то окунь відтобурчить пірця та хвостом повернеться, то щука й не візьме... От оце вона дожене та:

— Окунець, окунець, повернись до мене головою, побалакаєм з тобою!

— Коли ти, кумонько, хочеш балакати, — каже окунець щуці, — то я й так чую!

То це — що нажене щука окуня, та:

— Окунець, окунець, повернись до мене головою, побалакаєм з тобою!

То окунець відтобурчить пірця, та:

— Коли ти, кумонько, хочеш, то я й так чую!

Довго ганялася щука за окунем — та ні! А це впливає той окунь на беріг — аж там царівна шмаття пере. Окунь перекинувся гранатовим перстнем у золотій оправі, царівна й побачила та й підняла той перстень з води. Приносить додому, хвалиться:

— Який я, таточку, гарний перстень знайшла!

Батько любиться, а царівна не знає, на який його й палець надіти: такий гарний!

Коли це через якийсь там час повідомили царя, що прийшов якийсь купець.

А то Ох купцем перекинувся.

Цар вийшов:

— Що тобі треба, старче?

— Так і так. Їхав я, — каже Ох, — кораблем по морі,

віз у свою землю своєму цареві перстень іранатовий та й упустив той перстень у воду. Чи ніхто з ваших не знайшов?

— Моя дочка знайшла, — каже цар.

Покликали й її. Ох як узяв її просити, щоб оддала, „бо мені, — каже, — і на світі не жити, як не привезу того перстень!“ Так вона не оддає та й годі! Тут уже цар уступився:

— Оддай, — каже, — дочко, а то через нас буде нещастя чоловікові, — оддай!

А Ох так просить!

— Що хочете, те й беріть у мене, тільки оддайте мені перстень.

— Ну, коли так, — каже царівна, — то щоб ні тобі, ні мені!

Та й кинула той перстень на землю... він і розсипався пшоном — так і порозкочувалось по всій хаті. А Ох, недовго думавши, перекинувся півнем та давай клювати те пшоно, клював-клював, усе поклював... А одна пшонина закотилася під ноги царівні, — він тієї пшонини не з'їв. Як поклював, та в вікно й вилетів собі геть, та й полетів собі...

А з тієї пшонини та перекинувся парубок — і такий гарний, що царівна, як побачила, так і закохалася одразу, та так же то щиро просить царя й царицю, щоб її оддали за нього:

— Ні за ким, — каже, — я щаслива не буду, а за ним мое щастя!

Цар довго морщився — що то за простого оддати свою дочку; а далі порадився з царицею і погодився. Поблагословили їх та й подружили, та таке весілля справляли, що весь мир скликали. Я також там був, мед-вино пив, по бороді текло, а в рот не попало.

